

עמדת יזמות קרן אברהם: הצעת תקציב המדינה לשנים 2013-2014

הצעת התקציב שהגיש משרד האוצר לממשלה לשנים 2013-2014 תפגע באופן קשה באזרחים הערבים בישראל ובמאמצים של הממשלה עצמה לקדם שילוב של אזרחים ערבים בתעסוקה ובכלכלה:

- **שימוש בקריטריון מיצוי כושר ההשתכרות:** התוכנית הכלכלית המוצעת כוללת הכנסת קריטריון מיצוי כושר ההשתכרות לכל הטבה או פטור. דרישה זו אף מעוגנת בהסכם הקואליציוני של סיעת "יש עתיד". ההנחה הגלומה בקריטריון זה היא שאוכלוסיות שלא משתתפות בשוק העבודה עושות זאת מתוך בחירה וכי יש לעודדן לצאת לעבוד, אלא שבכל הקשור לאוכלוסייה הערבית זוהי הנחה שגויה. שיעורי התעסוקה בקרב ערבים (בעיקר נשים ערביות) נמוכים בשל העדר תשתיות תומכות תעסוקה בחברה הערבית כתוצאה ממדיניות הזנחה בת עשרות שנים. המחסור בתשתיות כולל: היעדר אזורי תעסוקה ותעשייה ביישובים הערבים או בקרבתם (דו"ח מבקר המדינה מצא כי רק 2.4% משטחי התעשייה בישראל נמצאים ביישובים הערבים וכי למשרד התמ"ת אין תכניות עבודה רב-שנתיות לפיתוח אזורי תעשייה ביישובים הערביים); היעדר תחבורה ציבורית מספקת ברבים מהיישובים הערבים (הגם שנעשים צעדים לשיפור המצב); ומחסור במעונות יום. כלומר: קריטריון מיצוי כושר ההשתכרות מעניש את האזרחים הערבים המצויים מחוץ לשוק העבודה על מחדליה של הממשלה עצמה. יודגש: יזמות קרן אברהם תומכת במדיניות המתמרת תעסוקה, אולם למדיניות זו חייבות להתלוות אופציות ריאליות לתעסוקה.
- **פגיעה במשפחות עניות:** הצעת התקציב כוללת סעיפים רבים המשייתים גזירות אחידות על כלל הציבור, שבפועל פוגעות משמעותית ביכולת הקיום של משפחות עניות. על פי דו"ח העוני של הביטוח הלאומי לשנת 2011, תחולת העוני בקרב משפחות ערביות בישראל עמדה על 53.5% (עלייה של 0.3% מהשנה הקודמת) לעומת 14.2% בקרב משפחות יהודיות (ירידה של 0.1% מהשנה הקודמת). מכיוון ששיעור הצעירים מתחת לגיל 18 גבוה יותר בחברה הערבית לעומת היהודית, הרי ששיעור העוני בקרב ילדים ערבים גבוה עוד יותר ועומד על 65.8% מהילדים הערבים, לעומת 24.2% מהילדים היהודים. העלאת המע"מ באחוז אחד, העלאת מס הכנסה ב-1.5% לכלל דרגות ההכנסה, השתתפות מס בריאות על עקרות בית, העלאת שיעור ההשתתפות העצמית בשירותי בריאות וקיצוץ קצבאות הילדים עתידות לפגוע באופן קשה ביותר במשפחות העניות, ש-38.9% מהן הן משפחות

ערביות - כמעט פי שניים משיעור האזרחים הערבים באוכלוסייה. חשוב לציין שבשל פערי השכר בין יהודים וערבים בישראל הרי שלא תמיד יציאתו של מפרנס אחד ואף לא של שניים לעבודה מסייעת ביציאת המשפחה ממעגל העוני – לראיה, דו"ח העוני האחרון הראה עלייה חדה בתחולת העוני גם בקרב המשפחות עם שני מפרנסים ויותר. בנוסף, בשל חולשתן הכלכלית של הרשויות המקומיות הערביות (יותר מ-90% מהרשויות הערביות מדורגות בארבעת האשכולות הנמוכים על פי הדירוג החברתי-כלכלי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה) לא יהיה בכוחן לתגבר שירותים חברתיים ברמה המקומית על מנת לפצות על הפגיעה הנגרמת מסעיפים התקציב שלהן, והדבר יוביל להרחבת תחולת העוני בחברה הערבית. יוזמות קרן אברהם קוראת לממשלה למצוא פתרון הולם שיפצה ויתקן את הפגיעה המפלה במשפחות העניות.

- **הקפאת קליטת עובדים בשירות המדינה:** הצעת התקציב כוללת גם הקפאה של קליטת עובדים חדשים במשרדי הממשלה עד שנת 2015 – סעיף אשר מסכל את הסיכוי של הממשלה לעמוד ביעדים שקבעה לעצמה בדבר ייצוג הולם של אזרחים ערבים בשירות המדינה. החלטת הממשלה מספר 2579 מיום 11.11.2007 הציבה יעד לפיו עד סוף שנת 2012 אזרחים ערבים יהוו 10% מכלל עובדי המדינה. נכון לינואר 2012 שיעור העובדים הערבים בשירות המדינה עומד על 7.79%, כך שהממשלה עוד רחוקה מהשגת היעד. הקפאה של קליטת עובדים חדשים בשירות המדינה משמעה שיעד זה לא יוכל להיות מושג בשנתיים הקרובות.

המלצות אופרטיביות:

1. **החרגת משפחות ערביות מקריטריון מיצוי כושר השתכרות:** ליצור חריג ביחס לקריטריון מיצוי כושר ההשתכרות כך שקריטריון זה לא יחול על משפחות ערביות, לפחות עד שהממשלה תשיג את יעדיה ביחס להעלאת שיעור התעסוקה של נשים ערביות באמצעות תכניות תעסוקה ובניית תשתיות מתאימות (היעד הנוכחי הוא 40% השתתפות עד 2020).
2. **העמקת מענק ההכנסה (מס הכנסה שלילי):** יש להגדיל את מענק ההכנסה לנשים עובדות – הן מבחינת הקריטריונים לזכאות והן מבחינת גודל המענק - על מנת לעודד באופן חיובי, שאינו פוגע ביכולת הקיום של משפחות עניות, את יציאתן של נשים ערביות לעבודה.

3. **תכנית לאזורי תעשייה ביישובים הערביים:** יצירת תכנית ממשלתית סדורה לבנייה, הרחבה ופיתוח של אזורי תעשייה מתקדמים בכל היישובים הערביים הגדולים, כולל הקצאת שטחים למועצות המקומיות על פי הצורך.
4. **הגברת ההשקעות בנגישות תעסוקתית:** על הממשלה להתחיל בהפעלת תחבורה ציבורית בכל היישובים הערביים, ולא רק ביישובים שנכללו בתכניות הפיילוט עד כה. בשנה שעברה הצהירה הממשלה על כוונתיה לעשות כן במהלך 2013 ויש לדאוג לכך שתכניות אלו לא ייפגעו במסגרת הקיצוצים בתקציב. בנוסף, יש להשקיע בפיתוח התחבורה הציבורית מבחינת תדירות זמינות ולסבסד את עלותה בהתאם לרמה הסוציו-אקונומית של האוכלוסייה בכל אזור על מנת שתוכל להוות כלי יעיל ליוממות.
5. **החרגת קליטת עובדים ערבים בשירות המדינה:** אשר לנושא הקפאת קליטת עובדים בשירות המדינה, אנו ממליצים להחריג מסעיף זה קליטה של עובדים ערבים חדשים במסגרת מאמצי הממשלה לעמוד ביעדה לייצוג הולם לאזרחים ערבים בשירות המדינה. ייצוג הולם לאזרחים ערבים בשירות המדינה אינו רק עניין סמלי המחזק את תחושת השייכות של המיעוט הערבי למדינה, אלא הוא גם חיוני להעלאת הצרכים הייחודיים של החברה הערבית בישראל בקרב מקבלי ההחלטות לטובת עיצוב מדיניות ציבורית מותאמת.